

УДК 81'255:6(083.7)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-7-22>

Оксана ПОДВОЙСЬКА,
orcid.org/0000-0002-6304-5906
кандидат філологічних наук,
завідувачка кафедри іноземних мов,
доцент кафедри теорії та практики галузевого перекладу
Херсонського національного технічного університету
(Херсон, Україна) poloks0808@gmail.com

Тетяна ГОНЧАРОВА-ІЛЬІНА,
orcid.org/0000-0003-3410-1718
старший викладач кафедри іноземних мов
Херсонського національного технічного університету
(Херсон, Україна) honcharova.tetyana@kntu.net.ua

ТЕХНІЧНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ТЕКСТУ У МОВНОСТИЛІСТИЧНОМУ ТА ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ АСПЕКТАХ

Пропонована стаття присвячена вивченню мовностилістичних особливостей текстів технічної документації та виявленню з огляду на це специфіки їх перекладу з німецької мови на українську і навпаки. У статті аналізуються підходи до питання віднесення текстів технічної документації до певного жанру та функціонального стилю, оскільки тексти технічної документації як вид технічної літератури, що належить до наукового стилю, мають чіткі та обов'язкові риси, притаманні, з одного боку, науковому стилю, а з іншого – офіційно-діловому. А тому їх укладання та переклад вимагає дотримання як мовних норм, так і юридичних. З'ясовано, що відмінність таких текстів від власне юридичних полягає у характері інформації в них, вона – суто технічно-технологічна, і лише умови її реалізації є офіційно-діловими. Призначення таких текстів – слугувати, з одного боку, як супроводжувальний документ для певного товару, а з іншого – і як інформація для користувача, в тому числі і фахівця. Виявлено, що залежно від призначення та цільової групи тексти технічної документації можуть мати власні характерні ознаки, як-то: подання інформації за допомогою креслень, таблиць, вузькогалузевих термінів, номінального стилю, або повноцінним текстом з типовими для нього властивостями. У статті наводяться загальні обов'язкові ознаки, серед яких – чітка структурованість і членованість таких текстів, певна їх стислість (як різновид компресії) та висока точність (змістовність та інформативність), об'єктивність, фактуальність, інформативність, уніфікація та нейтральність на всіх мовних рівнях. Ці та інші типові ознаки спричиняють під час перекладу технічної документації необхідність брати до уваги такі аспекти: нормативний, що зумовлює часто прийом локалізації та інтернаціоналізації, лексичний, де особливого значення набувають терміни, номенклатурні та власні назви, скорочення, та граматичний аспект, що варіюється залежно від виду технічного документа. Всі ці аспекти вимагають застосування певної низки перекладацьких трансформацій або навіть їх комплексу, що повинне ґрунтуватися на нормах укладання таких документів мовою перекладу, тематикою та характером подання описуваної інформації та вимогами до перекладу.

Ключові слова: технічна документація, технічна література, мовностилістичні особливості, переклад, локалізація.

Oksana PODVOISKA,
orcid.org/0000-0002-6304-5906
Candidate of Philological Sciences,
Head of the Department of Foreign Languages,
Associate Professor at the Department of Theory and Praxis of Translation
Kherson National Technical University
(Kherson, Ukraine) poloks0808@gmail.com

Tetiana HONCHAROVA-ILINA,
orcid.org/0000-0003-3410-1718
Senior Teacher at the Department of Foreign Languages
Kherson National Technical University
(Kherson, Ukraine) honcharova.tetyana@kntu.net.ua

TECHNICAL DOCUMENTATION AS A SPECIAL TYPE OF TEXT IN A LINGUO-STYLISTIC AND TRANSLATION ASPECTS

The proposed article is devoted to the study of linguistic and stylistic features of the texts of technical documentation and to identifying in this regard the specifics of their translation from German into Ukrainian and vice versa. The article analyzes the approaches to the issue of classifying the texts of technical documentation to a certain genre and functional style, as the texts of technical documentation as a type of technical literature relating to the scientific style have clear and required elements, peculiar, on the one hand, to the scientific style and, on the other hand, to the official style. Therefore, their compilation and translation require compliance with both linguistic and legal norms. It was established that the difference between such texts and the actual legal ones is in nature of the information in them, it is purely technical and technological, and only the conditions of its implementation are official. The purpose of such texts is to serve, on the one hand, as an accompanying document for a particular product, and on the other hand, as information for a user, including a specialist. It was determined that depending on the purpose and target group, the texts of technical documentation may have their own characteristics, such as the presentation of information through drawings, tables, branch-oriented terms, nominal style, or full text with typical properties. General obligatory features, including a clear structuredness of such texts, a certain condensation (as a kind of compression) and high accuracy (meaningfulness and informativeness), objectivity, relevance, informativeness, unification, and neutrality in all linguistic levels are given in the article. These and other typical features make it necessary to take into account the following aspects when translating technical documentation: normative, which often determines the methods of localization and internationalization, lexical, where terms, nomenclature and proper names, abbreviations acquire importance, and grammatical aspect, which varies depending on the type of technical document. All these aspects require the application of a number of translation transformations or even their complex, which should, however, be based on the rules of the drafting of such documents in the language of translation, subject and nature of the information described, and translation requirements.

Key words: technical documentation, technical literature, linguistic and stylistic features, translation, localization.

Постановка проблеми. Технічна документація була і залишається важливим видом мовної організації та передачі специфічної інформації. Вимоги до створення та перекладу таких текстів зумовлені не тільки внутрішньомовними чинниками, а і зовнішньомовними, дотримання яких є обов'язковою передумовою ведення комунікації. Технічна документація як галузь мовознавства є досить молодого її дисципліною, яка виникла наприкінці минулого сторіччя та стає об'єктом вивчення і як навчальна дисципліна в українських навчальних закладах вищої освіти. Становлення та розвиток нового напрямку у мовознавстві вимагає всесторонньої уваги лінгвістів щодо укладання таких текстів, їх мовних норм, правил перекладу тощо.

Аналіз досліджень. Незважаючи на стрімку появу величезної кількості текстів технічної документації, які обслуговують технічну, комерційну та юридичну комунікації, та наявні загальні більш-менш чіткі правила до укладання таких текстів, що сформульовані насамперед фахівцями саме цих професійних сфер, питання щодо приналежності таких текстів до певного функціонального стилю, їх мовної організації, правил їх перекладу досі залишаються відкритими. В німецькій лінгвістиці технічній документації присвячені ґрунтовні роботи Андреаса Шленкгоффа “Duden Ratgeber – Technische Dokumentation: Verständliche Texte für Produkte erstellen und gestalten”, Петри Древер та Вольфганга Ціглера “Technische Dokumentation”, Андреаса Баумерта та Аннетти

Фергайн-Ярпен “Texten für die Technik: Leitfaden für Praxis und Studium”. У російськомовній філологічній літературі знаходимо працю А. Л. Пумпянського, який акцентував увагу на формуванні умінь читання та перекладу англійської науково-технічної літератури. В українсько- та англійськомовному мовознавстві саме наукові розвідки технічної документації поступаються регламентованим нормам з укладання таких текстів, тим не менш уваги заслуговують праці Дж. Бірна “Technical Translation: Usability strategies for translating technical documentation”, Томми Толванена “Basic terminology and concepts for technical documentation” тощо.

Мета статті – визначити мовностилістичні особливості німецькомовних текстів технічної документації та специфіку їх відтворення у разі перекладу на українську мову.

Виклад основного матеріалу. Технічна документація як вид тексту є окремим видом науково-технічної літератури, що має з останньою як спільні, так і відмінні риси. Функціональною сферою науково-технічної літератури є наукова, чи то теоретична, чи то практична, комунікація, тоді як технічна документація обслуговує перш за все професійну комунікативну діяльність. Втім огляд теоретичної літератури розкриває відсутність певної єдності на погляд щодо приналежності текстів технічної документації до певного функціонального стилю. Деякі науковці відносять тексти технічної документації разом зі статтею, монографією, рефератом, анотацією – власне нау-

ковою літературою, довідниковою літературою і навіть рекламними текстами до науково-технічного стилю (Бабич, Цыденжапова, 2015: 156). У межах цього ж підходу залежно від конкретних завдань і сфери використання розрізняють також і підстилі наукового стилю, зокрема, власне науковий (монографія, стаття, доповідь), науково-інформативний (реферат, анотація, посібник), науково-довідниковий (енциклопедії, довідники), патентний, навчально-науковий (посібники, підручники), науково-популярний (нарис, книга, лекція). Звернувшись до популярного інтернет-джерела Вікіпедія, знаходимо інший ракурс розгляду – технічна література як сукупність текстів являє собою окремий вид літератури поряд із суміжною науковою літературою, довідковою та художньою. Тут же знаходимо, що до наукової літератури належать наукові статті, монографії, але і описи винаходів та відкриття – патенти, авторські свідоцтва, а також навчальна і науково-популярна література (що є цілком логічним). А щодо технічної літератури, то знаходимо тут: «сюди належать, окрім наукових видань, специфікації, стандарти, технічні паспорти, інструкції з експлуатації машин і механізмів, хімічних речовин, комп'ютерних програм тощо» (Вікіпедія. Література). Висновуючи, можна припустити, що наукова та технічна література, або як у деяких працях їх об'єднання – науково-технічна література, є функціональною сферою наукового стилю. Технічна документація ж, як різновид технічної літератури, є жанром наукового стилю.

Але які ж наукові видання теж потрібно відносити до технічної літератури? Чи все ж таки до наукової? Як відрізнити наукові видання та тексти технічної документації в межах технічної або науково-технічної літератури? Ці питання спричиняють необхідність унормування погляду на приналежність та характеристику технічної документації.

Відповідно до положень, викладених Андреасом Шленкгоффом, під поняття «технічна документація» підпадають різні інформаційні продукти (у лінгвістичному аспекті – тексти), що мають різні цілі та функції, призначені для різних цільових груп з різних сфер, та існують у друкованому та електронному вигляді, а їхня кількість сягає понад 50 різновидів текстів (Duden, 2012: 8). При цьому цільові групи справді різняться – це не тільки, наприклад, споживач продукту у широкому сенсі, а ще і комуніканти, що користуються цими текстами як у межах виробництва цього продукту, так і за його межами. У вузькому сенсі технічна документація – це інформація, що нада-

ється читачу (бо це тексти насамперед письмові) про технічний продукт та його використання. Але, як слушно зазначає Бекер, технічна документація має також і функцію передачі технічних знань (Becker, 1990: 157), тобто такі тексти пов'язані не лише з виробничим процесом певного технічного продукту. Отже, технічна документація призначена слугувати, з одного боку, як супроводжувальний документ для певного товару, а з іншого – і як інформація для користувача. На його думку, класифікація товарів на споживчі товари (широкого безпосереднього вжитку), товари багаторазового вжитку, послуги та промислові товари, а також товари інвестиційної промисловості, дозволяє класифікувати відповідно і тексти технічної документації на такі:

1. Інструкції з експлуатації з мінімально необхідним описом товару, а саме щодо його функціонування та обслуговування. Цільова група при цьому – широкий загал.

2. Більш деталізовані інструкції або керівництва щодо експлуатації, наприклад, електротоварів, для користування якими потрібна більш докладна технічна інформація.

3. Довідник, посібник, компендіум, навчально-практичні матеріали, які уможливають роботу програмістів, фахівців сервісного обслуговування, врешті-решт кінцевого споживача. І саме тут рівень технічних знань є дуже високим. Сюди відносять і рекламні тексти (на нашу думку, передусім промислової реклами).

4. Тексти технічної документації, що створюються комп'ютерними програмами, застосунками та характеризуються зазвичай уніфікованою, точною та різноплановою інформацією і призначені для різних цільових груп різних країн (Elzbieta Byrdziak, 2012: 43–44).

Виходячи з такої позиції, стає зрозумілим, чому до технічної літератури, а саме технічної документації, належать і наукові тексти, які несуть передусім інформативну або (рідше) навчальну функції.

Залежно від призначення та цільової групи тексти технічної документації поділяють на такі види:

1. Внутрішня документація, яка призначена для фахівців, пов'язаних з процесом виробництва, та яка засвідчує, що виробництво такого продукту відповідає всім наявним вимогам. Такі тексти характеризуються великою кількістю вузькогалузевих термінів як технічної галузі, так і юридичної, супроводжуються схемами, таблицями, графіками, діаграмами, а синтаксис тут простий, не переобтяжений складними реченнями (іноді фор-

мулювання подаються взагалі не у формі речень), складними граматичними конструкціями та зворотами. І як стверджують самі фахівці, які нею користуються, іноді такі тексти мають неналежну якість щодо мовної організації такої інформації, чого не скажеш про змістову сторону таких текстів, де на перше місце постають такі їх ознаки, як документальність та регламентованість. Так, наприклад, усі надписи на кресленнях зосереджені в одному місці у спеціально розграфлених трафаретці або кутових штампах, розташованих у правому нижньому куті листа. У кутовому штампі вказуються всі головні відомості про креслення, що дозволяє знайти потрібний документ серед великої кількості інших, встановити технічні дані, необхідні для виготовлення зображеного на кресленні виробу (матеріал, масштаб, режим термообробки та ін.). За допомогою кутового штампу можна визначити різновид креслення (загальний вигляд, креслення складової одиниці, детальне креслення), дізнатися, до якого виробу належить це креслення, які креслення своєю чергою з ним пов'язані. Зі змісту кутового штампу з'ясовують, хто є автором такої конструкції, коли затверджено креслення, дізнаються про деякі елементи технічної характеристики виробу. У кутовому штампі містяться також підписи осіб, відповідальних за правильність розробки та оформлення технічних документів, дата випуску. У кінці ж будь-якого технічного документа повинні надаватися короткі відомості в основному про зміст проведеної роботи, що відображають сутність і методи дослідження, наводяться конкретні дані, що визначають технічну характеристику, параметри виробів, процеси та ін., наводяться висновки щодо застосування отриманих результатів.

2. Передпродажна документація, яка призначена для потенційних покупців та має на меті інформування про основні характеристики продукту під час його купівлі, що іноді подається так, як це робиться у рекламних текстах. Серед таких характеристик передусім виділяються: надійність продукту, співвідношення ціни-якості, його ефективність. Такий підхід до текстів зумовлює у мовному плані, з одного боку, використання фахової лексики, але зрозумілої широкому загалу, а з іншого боку, засобів увиразнення, але не з високим рівнем експресивності. Часто інформація супроводжується схематичним поданням інформації для легкого порівняння з іншою аналогічною продукцією, яскравими картинками, ілюстративним матеріалом для привертання та затримки уваги. Коли йдеться про інтернет-ресурси, то не можна не згадати і про відеосупровід такої інфор-

мації. До передпродажної документації належать серед іншого каталоги продукції, обсяг яких сягає великої кількості сторінок, та які надаються нині як у друкованому, так і в електронному вигляді. Оскільки мета таких текстів уже інша – надати інформацію про свою продукцію, аби покупець міг вибрати її не порівняно з іншими виробниками, а саме ту, яку пропонує певний виробник, то і мовна характеристика таких текстів теж буде відрізнятися. Інформація подається за чіткою структурою, використовуються номенклатурні назви, артикули, стиснута необхідна інформація, що зазвичай подається іменниками, іноді і прикметниками.

3. Післяпродажна документація, цільовою групою якої є кінцевий споживач або користувач. Інструкція або керівництво з експлуатації, використання або обслуговування, документи щодо сервісного обслуговування, заміни запасних деталей є типовими текстами післяпродажної документації. Такі тексти містять у собі ознаки як фахових текстів вузькогалузевого спрямування (для надання більш детальної та професійної інформації), так і науково-популярних текстів з відтінком директивності та рекомендаційності, типовим для текстів офіційно-ділового стилю (Duden, 2012: 8–11).

Для всіх видів текстів технічної документації є низка спільних обов'язкових ознак, які, мабуть, слід скоріш розглядати як умови. Насамперед це чітка структурованість і членованість. Оскільки саме вони допомагають швидко віднайти необхідну інформацію у будь-якому тексті, і це стосується як текстів інструкцій (користувач легко може знайти потрібну інформацію через зміст та відповідні рубрикації), так і, наприклад, специфікацій, які часто мають навіть табулярну форму, тим самим ще більше полегшуючи пошук даних. Візуалізації сприяє часто і подання інформації списком, нумерацією, схематично, з використанням різних шрифтів, виділень, позначок та символів (особливо з метою застереження та попередження), але це обов'язково здійснюється відповідно до уніфікованих норм укладання таких документів і аж ніяк на власний розсуд.

Крім цього, серед таких загальних ознак текстів технічної документації слід назвати і певну стислість (як різновид компресії) та високу точність (змістовність та інформативність), що пояснюється вимогами економії часу для вивчення документа та зрозумілості з високим рівнем однозначного сприйняття інформації. Саме тому тексти технічної документації характеризуються об'єктивністю, фактуальністю, інформативністю,

уніфікацією та нейтральністю на всіх мовних рівнях. Як слушно зауважує А. Шленкгофф, кожна лексема (на нашу думку, скоріш мовна одиниця, бо не тільки лексика повинна братися до уваги) має виконувати певну комунікативну мету (Duden, 2012: 88), а тому мовна тканина таких текстів має бути без «надлишків», тобто як змістовно, так і лексично та граматично інформація має подаватися чітко, однозначно та стисло.

Такі характеристики текстів технічної документації автоматично відносять їх до текстів офіційно-ділового стилю. І ось тут виникає думка, якщо ці тексти є насамперед документами з усіма властивими для них мовними ознаками, і мають серед іншого директивні (особливо в інструкціях) та регулятивні функції, чому ж технічна документація як жанр належить до підстилю технічної літератури. Пояснити це можна, на нашу думку, характером інформації, що надається. Вона передусім технічна, а вже потім – нормативно-регулююча. Сфера виробництва та обслуговування має дві сторони: технічно-технологічну, але і організаційну, що здійснюється в умовах офіційно-ділової комунікації, чим і пояснюються такі мовно-стилістичні особливості.

Усі ці мовно-стилістичні особливості обов'язково слід враховувати не лише під час укладання текстів технічної документації, але і під час їх перекладу. Проте переклад стає специфічним з огляду на норми укладання таких текстів у мові оригіналу і в мові перекладу, що часто зумовлює застосування локалізації та інтернаціоналізації. При цьому під інтернаціоналізацією технічної документації розуміють врахування під час укладання або перекладу мовних та культурних особливостей більшості регіонів, де буде реалізовано цей продукт. А під локалізацією – процес, під час якого продукт, на котрий очікує цільова аудиторія, пристосовують до специфічних вимог нового місця знаходження або реалізації (Ferlein, 2008: 33). У разі укладання або перекладу супроводжувальної технічної документації процес локалізації передбачає насамперед врахування культурно-специфічних форматів, наприклад, цифрових даних та одиниць вимірювання, а також відповідностей шрифтів, товарних знаків, малюнків, символів, кольорів та ін. Тобто інтернаціоналізація – це адаптація продукту для *потенційного* використання практично в будь-якому місці, тоді як локалізація – це додавання спеціальних функцій для використання в *конкретно визначеному* регіоні.

Так, у разі перекладу технічної документації слід завжди враховувати відмінності між одини-

цями вимірювання різних країн. Майже в усіх країнах Європейського Союзу для вимірювання фізичних величин використовується міжнародна метрична система одиниць СІ (SI-System, ISO 1000). Вона складається з набору семи основних одиниць вимірювання. Система також визначає стандартні скорочені позначення для одиниць та правила запису похідних одиниць. У США ця система також діє офіційно, але лише в науковій, технічній та торговельній сферах. У Канаді, Великобританії та Ірландії у деяких галузях загальноприйнятими все ще залишаються одиниці вимірювання старого зразка (Imperial Standard). Наприклад, для одиниць вимірювання довжини у міжнародній системі СІ використовуються: *Millimeter, Meter* (міліметр, метр), а у США, Канаді та Великобританії: *Inch, Yard, Mile* (дюйм, ярд, миля); для одиниць вимірювання ваги у міжнародній системі СІ: *Gramm, Kilogramm* (грам, кілограм); у США, Канаді та Великобританії: *Ounce, Pound* (унція, фунт) та ін.

На перший погляд, пунктуаційні норми здаються начебто не такими важливими, але не у випадку з одиницями вимірювання. Наприклад, у німецькій мові для розділення десяткових знаків використовується крапка: *1.5, 3.56*, а тисячі відокремлюються від сотень комою: *35,878; 80,567*. В українському тексті в десяткових числах крапка замінюється комою: *1,5; 3,56* (це не стосується проте номерів версій програм: *Opera 8.5, Acrobat Reader 5.1*, бо тут скоріш має місце нульовий переклад, що притаманно для перекладу номенклатури), а кома, яка відділяє тисячі від сотень, замінюється пробілом: *35 878; 80 567*. Цей процес позначається *локалізацією чисел у разі перекладу технічної документації*.

Типовим для локалізації є використання національних символів валюти, застосування прийнятих форматів представлення дати і часу, а також правил алфавітного сортування текстів, коректне вирівнювання тексту через збільшення тексту у разі перекладу та ін.

У разі перекладу текстів технічної документації загалом слід брати до уваги:

1. Нормативний аспект, тобто враховувати норми укладання (мовні, графічні, правові) відповідних текстів технічної документації мовою перекладу за умови використання такого тексту саме як документа на території країни мови перекладу, що, звичайно, зумовлює застосування прийомів локалізації та адаптації. Як приклад з власної перекладацької діяльності тут можна навести необхідність заміни лексеми *паливні брикети* на *Holzpellet*, тобто паливні пелети,

через відмінності у нормах їх фракцій в Україні та Німеччині.

2. Лексичний аспект, де особливої уваги заслуговують терміни, які є основним шаром лексики в текстах технічної документації. Як відомо, їх слід перекладати прямими відповідниками без залучення синонімів, професіоналізмів, техніцизмів (ЕСКД ГОСТ 2.105-95). За відсутності еквівалента або ж наявності декількох, звичайно, треба керуватися контекстом, але доцільним буде звернутися також до фахівців або текстів відповідної тематики мовою перекладу з метою розуміння сенсу поняття, процесу тощо. Так, наприклад, до тексту керівництва з експлуатації до обладнання німецькою мовою включено підрозділ з назвою *KONFORMITÄTSERKLÄRUNG*, якому відповідають два еквіваленти – *сертифікат відповідності та декларація відповідності*, що презентують абсолютно два різні документи, але з однаковою юридичною силою дозволу. Проте лише у разі пояснення в текстах відповідної тематики стає зрозумілим, який еквівалент потрібно використати: якщо обладнання наявне у переліку товарів (доступна інформація), що підлягають декларуванню відповідності, то вибирається еквівалент – *декларація відповідності*; якщо ж воно міститься у переліку обов'язкової сертифікації – *сертифікат відповідності*.

Номенклатурні та власні назви теж частотні та значимі елементи лексики технічних документів. Загальновідомо, що для відтворення власних назв застосовується прийом транскодування, іноді адаптивного. Проте, наприклад, для відтворення юридичних адрес у певних видах технічної документації (інструкції, специфікації) назви фірм, міст, вулиць, країн тощо залишаються в оригінальному вигляді для правильного написання адреси у разі листування: *Адреса виробника: Kennwood Limited, 1-3 Kennwood Business Park, New Lane, Havant, Hampshire PO9 2NH, UK*. Що стосується номенклатурних назв, вони теж залишаються у первісному вигляді. Знак зареєстрованої торговельної марки, наприклад *StartGut®*, обов'язково переноситься разом з назвою.

Скорочення теж не слід оминати увагою. Вони в текстах технічної документації можуть бути декількох видів і залежно від цього необхідно вибирати спосіб їх перекладу. Скорочення-канцеляризми перекладаються відповідними скороченнями в мові перекладу за їх наявності: *bzw. – або, etc./usw. – і т.д. (тощо)*; за їх відсутності – повними еквівалентами: *ca. – приблизно, близько*. Переклад узуальних скорочень здійснюється також за цим принципом: *EU – ЄС; LKW – вантажівка, LMIV*

(Lebensmittelinformations-Verordnung) – регламент ЄС щодо маркування харчових продуктів.

Неузуальні скорочення, хоча і не є частотним явищем у технічній документації і зазвичай супроводжуються за першого вживання повним варіантом написання, іноді можна переплутати з узуальним скороченням, особливо коли лексема вживається повторно лише у скороченому вигляді далеко від місця першого використання, наприклад: *Fachkräften für festgelegte elektronische Tätigkeiten (FET)*, що перекладається словосполученням *кваліфікований персонал для певних видів електронної діяльності* (бо не має скороченої форми), і яке далі в оригіналі замінюється просто скороченням, можна сплутати з іншим терміном – *польовий транзистор* (англ. *Field-effect transistor*).

3. Граматичний аспект, який не менш важливий у перекладі, урізноманітнюється видом технічного документа. Так, для специфікацій на перше місце виступає номінальний стиль з характерним переважанням іменників, що часто супроводжуються прикметниками. Наприклад: *Aussehen – rechteckiges, grau-braunfarbiges Produkt – Зовнішній вигляд – виріб прямокутної форми, сіро-коричневого кольору. Kühlagerung bei 1–7°C. – Зберігання у прохолодному місці за 1–7°C*. Під час перекладу на українську мову слід враховувати норми укладання такого документа в мові перекладу, що ми і бачимо на прикладах: прикметники часто виступають у ролі правостороннього означення із додаванням, що позначає відповідний критерій. Повноцінні речення в таких текстах не поширене явище, і, якщо вживаються, мають форму простого речення: *Das Produkt ist nicht für den Endverbraucher bestimmt. – Виріб не призначений для кінцевого споживача.*

Граматична специфіка у таких текстах технічної документації як, наприклад, інструкції або керівництва з експлуатації, є зовсім іншою, що зумовлюється функціональним призначенням таких текстів – регулювання дій або навіть заклик до них. Тому синтаксична картина тут є багатшою з міксом складних, поширених та простих речень з певними граматичними особливостями. Зокрема, до частотних видів складних речень можна віднести підрядні умови (які під час перекладу на українську часто перетворюються на поширені з обставиною умови за допомогою словосполучень: *за умови, у випадку, у разі*), підрядні означальні, підрядні мети (теж часто під час перекладу спрощуються до обставини мети: *зادля, з метою*), способу дії (відтворюються часто дієприкметниковими зворотами) та додаткові. Наприклад: *So identifizierte Fehler hat der Betreiber*

unverzöglich dem Hersteller mitzuteilen, damit der Hersteller schnellstmöglich die Fehler beseitigen kann. – Оператор повинен негайно повідомляти виробника про помилки, виявлені таким чином, задля якомога найшвидшого їх усунення. Звичайно, в українському перекладі підрядні речення таких видів теж трапляються часто, проте не так, як у німецькому тексті, що і слід враховувати під час перекладу.

Модальність є важливою ознакою текстів технічної документації, що пояснює широке використання модальних дієслів, модальних дієслівних конструкцій і іноді модальних слів (у німецькому тексті), а тому і її треба правильно розпізнавати та відтворювати під час перекладу. Наприклад: *Es muss entsprechende Schutzausrüstung getragen werden.* – Слід одягнути засоби захисту. *Das Nichtbeachten dieses Hinweises kann zu Verletzungen führen!* – Недотримання цієї вказівки може спричинити травмування. *Maßnahmen sind vom Betreiber festzulegen.* – Відповідні заходи встановлюються оператором. У разі вибору відповідника для відтворення модального значення необхідно керуватися контекстом, нормами мови перекладу і специфікою виду документа, бо як демонструють приклади, модальне значення в українському перекладі може відтворюватися одним з варіативних відповідників вираження значення, що вибирається саме через його прагматичну та лінгвістичну функції. А іноді і взагалі може відтворюватися імпліцитно, як в останньому прикладі.

Ще однією важливою граматичною особливістю є широко вживана конверсія. Найчастіше вона представлена субстантивацією дієслів (і в чистому вигляді, і у поєднанні з афіксацією), бо номінальний стиль тут взагалі є характерною рисою. Наприклад: *Die Wartung, Instandhaltung und Reinigung muss durch entsprechend qualifizierte Mitarbeiter (entsprechend der Aufgabenstellung) erfolgen.* – Ремонт, технічне обслуговування та очищення повинен виконувати кваліфікований персонал (відповідно до поставлених завдань). З огляду на жанрові особливості таких текстів в українській мові можна стверджувати про можливість перекладу через відповідні конверсиви, проте слід враховувати, що, на відміну від німецької мови, не всі дієслова можуть перетворюватися на іменники, що і зумовлює іноді суцільну трансформацію (як в останньому виділеному прикладі). Наступним продуктивним видом конверсії є ад'ективація німецьких дієприкметників I та II, які до того ж часто виступають як

елементи поширеного означення. Наприклад: *Zu den Sicherheitseinrichtungen zählt auch das in der Software enthaltene Sicherheitsprogramm.* – Програма безпеки, що міститься у програмному забезпеченні, також є елементом системи безпеки. *Bei jeder Überprüfung der Sicherheitseinrichtungen muss abgesichert werden, dass keine Körperteile oder Gegenstände in die durch die geöffneten Verdeckungen freiliegenden Gefährdungszonen hineinragen.* – Під час кожної перевірки елементів системи безпеки треба переконатися, що ані частини тіла, ані будь-які сторонні предмети не потрапили до небезпечних ділянок через відкриті поверхні. На наведених прикладах демонструється, що ад'ективовані дієприкметники можуть перекладатися відповідними українськими дієприкметниками або дієприкметниковими зворотами (у разі з поширеними означеннями), за їх відсутності – підрядними означальними, або взагалі вилучатися через надлишковість інформації.

Висновки. Отже, тексти технічної документації як вид технічної літератури, що належить до наукового стилю, мають чіткі та обов'язкові риси, притаманні, з одного боку, науковому стилю, а з іншого боку, офіційно-діловому. А тому їх укладання та переклад вимагає дотримання як мовних норм, мовностилістичних у тому числі, так і юридичних. Слід також враховувати, що технічна документація обслуговує перш за все професійну комунікативну діяльність. Вона призначена слугувати, з одного боку, як супроводжувальний документ для певного товару, а з іншого – і як інформація для користувача, в тому числі і фахівця. Залежно від призначення та цільової групи тексти технічної документації можуть мати власні характерні ознаки, починаючи від подання інформації за допомогою креслень, таблиць, вузькогалузевих термінів, номінального стилю до форми повноцінного тексту з притаманними йому властивостями. Спільними обов'язковими ознаками є чітка структурованість і членованість, певна стислість (як різновид компресії) та висока точність (змістовність та інформативність), об'єктивність, фактуальність, інформативність, уніфікація та нейтральність на всіх мовних рівнях. Під час перекладу технічної документації слід враховувати нормативний аспект, що спричинює часто прийом локалізації та інтернаціоналізації, лексичний аспект, де особливої уваги заслуговують терміни, номенклатурні та власні назви, скорочення, та граматичний аспект, що варіюється залежно від виду технічного документа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабич Л. Н., Цыденжапова Н. Р. Жанры научного стиля. Аннотация, написание аннотации на английском языке. *Иностранный язык в контексте проблем профессиональной коммуникации* : материалы II Международной научн. конференции (Томск, 27–29 апр., 2015 г.). Томск : Изд-во ТПУ, 2015. С. 156–157.
2. Вікіпедія. Література. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0> (дата звернення: 15.01.2021).
3. ЕСКД ГОСТ 2.105-95. Основные требования к текстовым документам. URL: http://www.ng.sibstrin.ru/wolchin/umm/eskd/eskd/GOST/2_105.htm.
4. Becker T. Technische Dokumentation – lästiges Beiwerk oder Aufgaben für Spezialisten? *Sprache und Technik. Verständliches Gestalten technischer Texte*. Aachen : Alano, S. 155–171.
5. Byrdziak E. Mehrsprachige technische Dokumentation – Übersetzungsanalyse bei Bedienungsanleitungen. Wien: Universität Wien, 2012. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/11599978.pdf>.
6. Duden. Technische Dokumentation. Beschreibende und anleitende Texte. Von Andreas Schlenkhoff mit der Dudenredaktion. Mannheim, Zürich: Dudenverlag. 2012. URL: <https://media.ebook.de/shop/coverscans/180PDF/9783411747214.01.pdf>.
7. Ferlein J., Hartge N. Technische Dokumentation für Internationale Märkte. Expert Verlag, 2008. 125 S.
8. Tommi Tolvanen. Basic terminology and concepts for technical documentation. 02.09.2019. URL: <https://dox.fi/en/teknisen-dokumentoinnin-peruskasitteet/>.

REFERENCES

1. Babich L. N., Cydenzhapova N. R. Zhanry nauchnogo stilya. Annotaciya, napisanie annotacii na anglijskom yazyke [Scientific style genres. Abstract, writing annotation in English]. *Foreign language in context of professional communication problems*: Materials of international scientific conference (Tomsk, 27–29 Apr., 2015.). Tomsk: TPU, 2015. Pp. 156–157 [in Russian].
2. Wikipedia. Literature. Retrieved from: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0> [in Russian].
3. ESKD GOST 2.105-95. Osnovnye trebovaniya k tekstovym dokumentam [Basic requirements for text documents]. URL: http://www.ng.sibstrin.ru/wolchin/umm/eskd/eskd/GOST/2_105.htm [in Russian].
4. Becker T. Technische Dokumentation – lästiges Beiwerk oder Aufgaben für Spezialisten? *Sprache und Technik. Verständliches Gestalten technischer Texte*. Aachen: Alano, S. 155–171 [in German].
5. Byrdziak E. Mehrsprachige technische Dokumentation – Übersetzungsanalyse bei Bedienungsanleitungen. Wien: Universität Wien, 2012. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/11599978.pdf> [in German].
6. Duden. Technische Dokumentation. Beschreibende und anleitende Texte. Von Andreas Schlenkhoff mit der Dudenredaktion. Mannheim, Zürich: Dudenverlag. 2012. Retrieved from: <https://media.ebook.de/shop/coverscans/180PDF/9783411747214.01.pdf> [in German].
7. Ferlein J., Hartge N. Technische Dokumentation für Internationale Märkte. Expert Verlag, 2008. 125 S. [in German].
8. Tolvanen T. Basic terminology and concepts for technical documentation. 02.09.2019. Retrieved from: <https://dox.fi/en/teknisen-dokumentoinnin-peruskasitteet/>.